Det flygande symposiet

Av Svante Lindqvist och Per Sörbom

När Tekniska museet firade sitt femtioårsjubileum 1974 förärades museet en storartad gåva av svensk industri, en fond vars avkastning skulle användas för att sprida, bredda och fördjupa intresset för teknikhistoria (Se *Dædalus* 1976, sid 79–80). År 1977 hölls det första symposiet, *Technology and its Impact on Society*, två år senare följde *Transport Technology and Social Change.*

De två symposier som Tekniska museets symposieutskott anordnade 1977 och 1979 gav en god överblick över det internationella och svenska teknikhistoriska fältet men nådde inte ett av de mål symposieutskottet uppsatt för sig – att sprida intresse för och uppmuntra yngre svenska forskare till forskning inom det teknikhistoriska området. Symposieutskottet beslutade därför att om inte de yngre forskarna kom till symposierna så fick symposiet komma till dem.

Under tiden mellan den 3 och den 10 september 1980 besökte därför symposieutskottet, under ledning av ordföranden Nils-Eric Svensson och sekreteraren Per Sörbom, i rask takt Linköping, Göteborg, Lund, Umeå, Stockholm och Uppsala. Med på resan, förutom utskottets medlemmar Eric Dyring, Jan Hult, Svante Lindqvist och Wilhelm Odelberg, var två framträdande representanter för den internationella teknikhistoriska forskningen, nämligen professor Melvin Kranzberg från Georgia Institute of Technology, Atlanta, Georgia, bland mycket annat den förste redaktören för världens ledande teknikhistoriska tidskrift, Technology and Culture, och professor Alex Keller från University of Leicester i England som med ett brett forskningsfält från renässansens teknik fram till atomfysiken tillhör Englands allra mest respekterade teknikhistoriker. På eftermiddagen talade Melvin Kranzberg, Alex Keller, Eric Dyring och Per Sörbom, på kvällen hölls en allmän diskussion kring teknikhistoria med inbjudna talare från respektive ort.

Åhörare

Ett överraskande stort antal åhörare mötte upp på de olika orterna (med undantag för Lund, vilket sannolikt berodde på att det var en fredag.)

	Eftermiddags-sessionen	Kvälls-sessionen
Linköping	150	40
Göteborg	50	20
Lund	25	10
Umeå	100	30
Stockholm	100	60
Uppsala	60	20
	485	180

Kategorier

Det har sagts att teknikhistoria som akademisk disciplin hör hemma mellan idéhistoria och ekonomisk historia. På sätt och vis bekräftades detta av intresset för symposiet – det var i första hand ekonomhistoriker och idéhistoriker bland åhörarna.

Intresset bland "vanliga" historiker föreföll tämligen svagt, medan det var betydligt större hos lärare på de tekniska högskolorna. Ett exempel är att i Umeå deltog från Luleå tillresta lärare vid tekniska högskolan. Intresset bland teknologerna tycktes däremot mycket lågt. Förutom länsmuseet i Uppsala och Industrimuseet i Göteborg, som upplät lokaler för kvällssessionen, tycktes museerna som sådana vara föga intresserade. Ett flertal personer verksamma vid museer med industri- och teknikhistorisk inriktning deltog dock. Det bör dock påpekas att det säkert spelade en viktig roll för intresse och deltagarantal *vem* som var lokal arrangör och *hur* detta sköttes.

Personliga kontakter

Flera personer visade intresse för olika aspekter av teknikhistoria, bl a genom att delta i diskussionerna, både spontant och med förberedda inlägg. Med utgångspunkt från det på så sätt manifesterade intresset skulle man kunna sluta sig till följande:

I *Linköping* förefanns ett stort intresse från studenter av olika kategorier. Vid kvällsdiskussionen gjordes inlägg av de två professorerna vid temat Teknik och social förändring Lars Ingelstam och Bernt Schiller. Det var uppenbart att de båda i första hand intresserade sig för teknikhistoriens historiografi.

I *Göteborg* kunde två grupper intresserade urskiljas: å ena sidan de personer som samlas kring Industrimuseet och dess verksamhet, å den andra de forskare, historiker och ekonomhistoriker, som arbetar med projektet om de göteborgska varven.

I *Lund* är det uppenbart att det finns intresse för teknikhistoriska frågor i den grupp som samlas kring Forskningspolitiska institutet som för närvarande leds av Jon Sigurdson, samt bland de personer som är verksamma vid Malmö tekniska museum.

I *Umeå* föreföll också intresset vara stort bland studenter av skilda kategorier. Här var också ett stort antal lärare från olika ämnen representerade och ett intressant och engagerat inlägg gjordes av professorn i nordisk arkeologi Evert Baudou. Det har redan nämnts att flera personer från tekniska högskolan i Luleå hade rest till Umeå enkom för att deltaga i symposiet.

I *Stockholm* föreföll särskilt idéhistoriker och personer verksamma vid avdelningen för teknikhistoria vid Tekniska högskolan ha ett aktivt intresse.

I *Uppsala* var i första hand ekonom- och idéhistoriker representerade, bl a hade docent Ragnhild Lundström, ekonomisk historia, förberett ett inlägg.

Bokbordet

Den svenska och internationella litteraturen och de av Svante Lindqvist utarbetade bibliografierna över teknikhistorisk litteratur väckte stort intresse på alla orter. Genom bokbordet presenterades också de två Symposia-volymerna och de bör därför ha fått en viss spridning.

Massmedia Intresset för symposiet var påfallande hos lokalpressen, medan däremot rikstidningarna endast publicerade några smärre notiser. I Linköping gjorde lokal-TV ett inslag i sitt Östnytt och symposiet omnämndes också i riksradions Vetandets värld.

Kostnader Det Flygande Symposiet kostade ungefär 75 000:–. I detta ingår våra utländska föreläsares resor, uppehälle, resor inom landet, trycksaker av skilda slag, böcker m m, men inga arvoden till symposieutskottets ledamöter eller de utländska föreläsarna. Några sådana utgick inte över huvudtaget.

Sammanfattning Symposieutskottet anser sig ha nått syftet med Det Flygande Symposiet. Mellan 500 och 600 personer av just den kategori som borde intresseras för teknikhistorisk forskning – studenter, yngre forskare, akademiska lärare och universitetsadministratörer – deltog i symposiet på de sex högskoleorterna. Professorerna Kellers och Kranzbergs medverkan gav en extra tyngd och bredd åt symposiet. Deras centrala position inom den internationella teknikhistoriska forskningen, deras stimulerande föreläsningar och aktiva deltagande i diskussionerna har med största säkerhet ökat förståelsen för teknikens roll i historien. De två tidigare konventionella symposierna har, symposierapporterna ej inräknade, kostat ca 150 000:– per styck. Det Flygande Symposiets kostnader belöper sig till ungefär 75 000:–, vilket innebär att varje deltagare kan sägas ha kostat symposieutskottet i runt tal 125:–. Detta är vad ett exemplar av rapporten från den andra symposiet belöper sig till i bokhandeln. Vi är övertygade om att den effekt vi nått genom föreläsningar och diskussioner, samt genom de fortsatta kontakterna efter symposiet, är större än om vi hade översänt ett exemplar av Symposia 2 till var och en av deltagarna i Det Flygande Symposiet.

Symposieutskottet har nu genomfört tre symposier: Technology and its Impact on Society (1977) som var en allmän överblick över vad som sker inom modern teknikhistorisk forskning, Transport Technology and Social Change (1979) som var ett försök att skärskåda läget inom ett av teknikhistoriens centrala specialområden, samt 1980 Det Flygande Symposiet vars syfte var att till den aktiva svenska forskargenerationen föra ut en presentation och en diskussion av vad teknikhistoria är och bör vara.

Tekniska museet projekterar nu för en ny avdelning som helt ska ägnas åt elhistoria, något som blivit möjligt tack vare stor generositet från ASEA som under 1983 kommer att fira sitt hundraårsjubileum. Symposieutskottet har därför funnit det lämpligt att som ämne för sitt nästa symposium, som planeras att avhållas i slutet av augusti 1983, ta *Elkraftens historia i Sverige.* Till skillnad från tidigare symposier avses detta få en huvudsakligen nationell inriktning.

Symposiets tyngdpunkt ska läggas vid elkraftens roll för det moderna Sveriges framväxt. Även om den interna vetenskapliga och teknologiska utvecklingen kan ha stort intresse är det samspelet mellan teknologi och samhälle som bör stå i blickpunkten vid symposiet. För att förstå vilken avgörande betydelse elkraft och elkraftsöverföring haft är det av stort

värde att kunna studera det historiska skeendet från skilda utsiktspunkter, och symposieutskottet strävar således, nu som tidigare, efter att sammanföra forskare från olika ämnesområden.